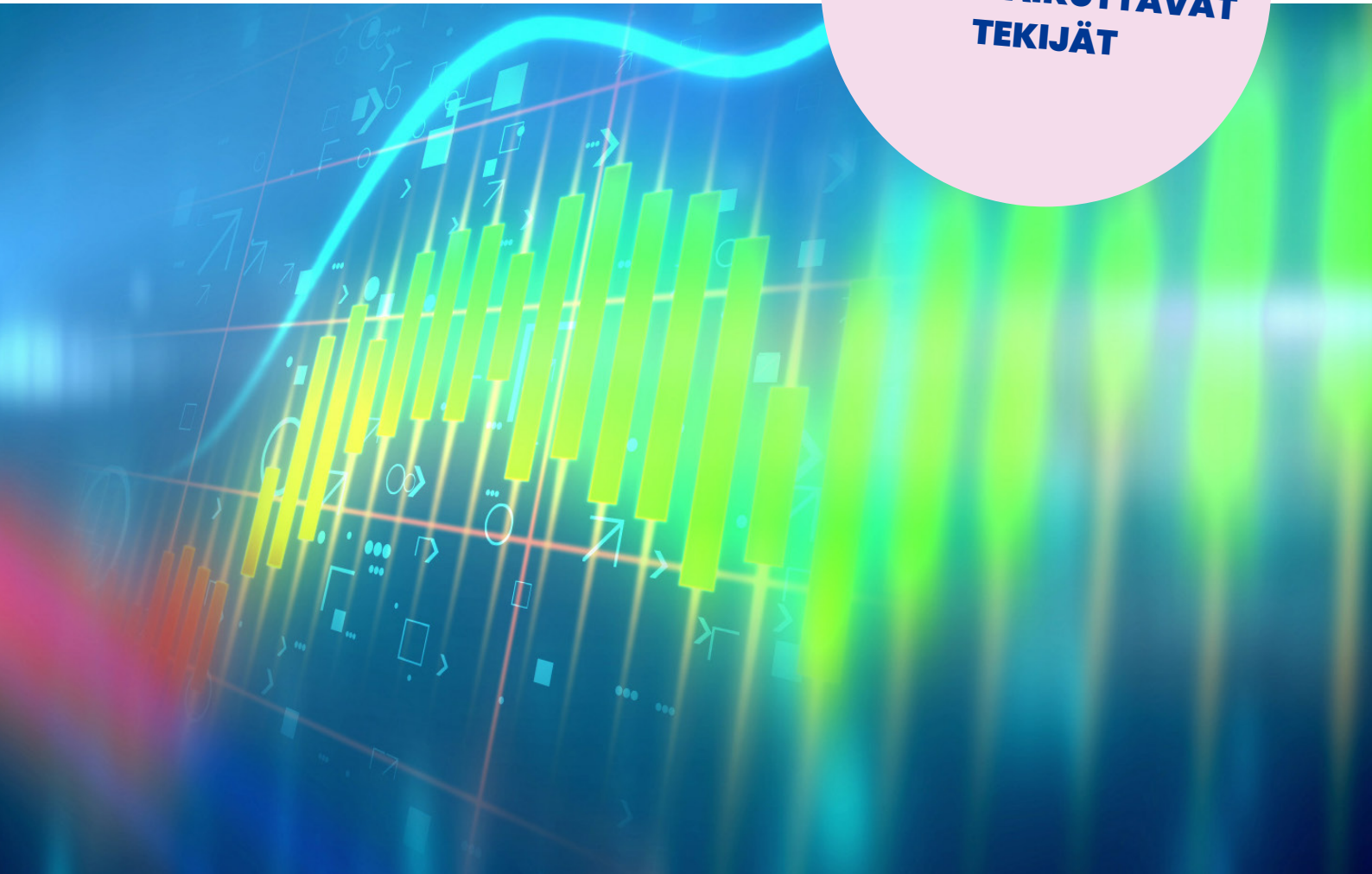

Elintarviketeollisuuden talouskatsaus

MARRASKUU 2024

**Teemana
INVESTOINNIT JA
NIIHIN VAIKUTTAVAT
TEKIJÄT**

Elintarviketeollisuus tarvitsee investointeja

28.11.2024

Suomalainen elintarviketeollisuus tarvitsee lähivuosina uusia investointeja, jotta tuotanto säilyisi nykyisellä tasollaan tai kasvaisi. Alan kehitys on tänä vuonna vakaata, mutta kasvua ei vielä nähdä.

- Ruoka-alalla muhii patoutunut investointitarve. Elintarviketeollisuusliiton jäsenkyselyyn vastanneista yrityksistä 70 prosentin on tehtävä korvausinvestointeja seuraavien viiden vuoden aikana.
- Investointeja tarvitaan, jotta tuotantokapasiteetti säilyisi nykyisellä tasolla. Investoinnit kasvuun ovat vähemmistössä.
- Investointeja ovat lykänneet epävarmuus markkina- ja kilpailutilanteen kehityksestä, viime vuosien kova tuotantokustannusten nousu ja säädösympäristön lisääntynyt arvaamattomuus.
- Kotimaisen elintarviketeollisuuden kehitys on tänä vuonna tasaista, mutta kannattavuudessa ei vielä palata kustannusten nousua edeltävälle tasolle.

Elintarviketeollisuudessa muhii investointitarpeita

Elintarviketeollisuusliiton jäsenkyselyn* mukaan ruoka-alalla tarvitaan uusia investointeja seuraavan viiden vuoden aikana. Kyselyyn vastanneista yrityksistä jopa 70 prosenttia ilmoitti tarvitsevänsä merkittäviä korvausinvestointeja tuotantokapasiteettiin säilyttääkseen tuotantomäärän nykyisellä tasolla tai kasvattaakseen sitä.

Yritysten investointisuunnitelmien toteutumiseen vaikuttavat monet asiat, tärkeimpänä markkinatilanne. Kolmannes yrityksistä on lykännyt tuotantokapasiteettiin liittyviä investointeja. Merkittävin syy lykkäyksille on ollut epävarmuus markkina- ja kilpailutilanteen kehittymisestä. Investointien toteutumiseksi tuotteille on pystyttävä ennustamaan riittävästi kotimaan ja viennin kysyntää. Investoinnit suunnitellaan pitkälle tulevaisuuteen, joten näkymät vaikuttavat merkittävästi investointien toteutumiseen.

Markkinoiden ennakkoinnilla onkin nyt selvästi enemmän painoarvoa yritysten investointisuunnitelmissa kuin vuonna 2023. Kuluttajien ostokäyttäytymisen ja vientinäköymien kehitys vaikuttavat entistä enemmän investointeihin. Myös investointitukien sekä kotimaisen raaka-aineen saatavuuden ja hinnan merkitys investointeihin on kasvanut.

Energian saatavuuden ja hinnan vaikutus sen sijaan on menettänyt lähes merkityksensä. Elintarviketeollisuuden näkökulmasta energiamarkkinat ovat huomattavasti vakaammat kuin vuosi takaperin.

Säätelyn lisääntyvä ennakoimattomuus näkyy investoinneissa

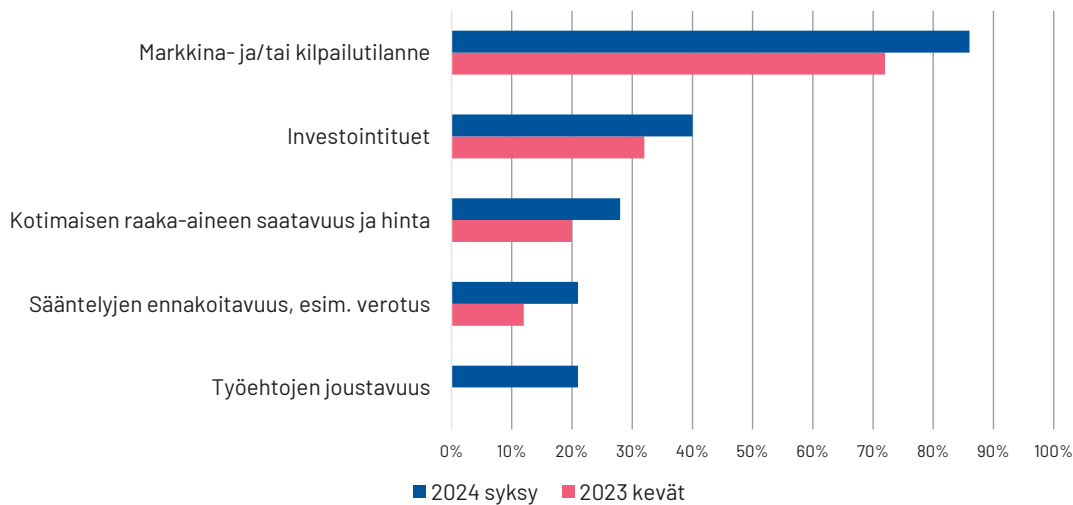
Yrityksiin kohdistuvan säätelyn ennakoimattomuus on lisääntynyt viime vuodesta. Säädösten määrän kasvu, uudet ruokaan kohdistuvat verot ja käytössä olevien pisteverojen, kuten virvoitusjuomaveron nostaminen, ovat lisänneet yritysten epävarmuutta ja vaikeuttavat tulevaisuuden suunnittelua.

Ennakoimattomuuden lisääntyminen näkyy myös yritysten investointiaikeissa. Jäsenkyselyn mukaan viimeisen vuoden aikana säätelyn heikko ennakoitavuus on vaikuttanut joka viidennen yrityksen investointisuunnitelmiin.

Elinkeinoelämän keskusliiton EK:n investointitiedustelun mukaan elintarviketeollisuuden kiinteät investoinnit laskevat viime vuoden 660 miljoonasta eurosta tänä vuonna 609 miljoonaan euroon.

* Jäsenkysely toteutettiin syys-lokakuussa 2024. Kyselyn vastaajat edustavat kattavasti erikokoisia ja eri sektoriluokissa toimivia elintarviketeollisuuden yrityksiä.

Mitkä seuraavista asioista vaikuttavat yrityksenne investointisuunnitelmien toteutumiseen seuraavan 12 kuukauden aikana? (valitse kolme tärkeintä)

Lähde: ETL:n jäsenkysely

Tuotanto elpymässä tänä vuonna

Elintarviketeollisuusliiton jäsenkyselyn perusteella alan näkymät ovat elpymässä. Viimeisen 12 kuukauden aikana tuotannon määrä kasvoi 40 prosentilla yrityksistä ja lähes puolet yrityksistä uskoo kasvun jatkuvan myös seuraavien 12 kuukauden aikana. Vastaavasti noin kolmasosa yrityksistä arvioi tuotannon laskevan.

Elintarviketeollisuuden tuotanto on edelleen yli kolme prosenttia alemmalla tasolla kuin vuonna 2021. Tuotannon palautuminen viime vuosien alakulosta vaatisi sekä kotimaisen kysynnän elpymistä että viennin kasvua.

Puolet vastanneista yrityksistä arvioi kannattavuuden kohentuneen jonkin verran tänä vuonna ja uskoi positiivisen kehityksen jatkuvan myös vuonna 2025.

Jäsenkyselyn mukaan henkilöstön määrä pienentyi kolmanneksella yrityksistä ja kasvoi neljänneksellä yrityksistä. Seuraavan 12 kuukauden aikana henkilöstömäärän ei juurikaan uskota kasvavan. Kolmannes yrityksistä arvioi määrän laskevan ja vain 12 prosenttia odottaa kasvua.

Työvoiman saatavuus elintarviketeollisuudessa on parantunut hieman viimeisen vuoden aikana. Kun vuoden 2023 jäsenkyselyssä kolmannes yrityksistä piti osaavan työvoiman saatavuutta heikkona, tänä vuonna vain 10 prosenttia arvioi saatavuuden heikoksi.

Talustilanteen heikentyminen ja työttömyyden kasvu ovat siis helpottaneet työvoiman saatavuutta elintarviketeollisuudessa. Myös epävarmuus markkinoiden kehityksestä ja alan hidaskasvu vähentävät työvoiman tarvetta. Pidem-

Elintarviketeollisuus on yksi suurimmista työllistäjistä

Työntekijöiden määrä	39 600
Naisten osuus työntekijöistä	46,7 %
Työntekijöiden ikä keskimäärin	41,4
Koulutusvuosia keskimäärin	12,5

Lähde: Tilastokeskus

mällä aikavälillä osaajien saatavuus on kuitenkin alan yrityksille edelleen haaste.

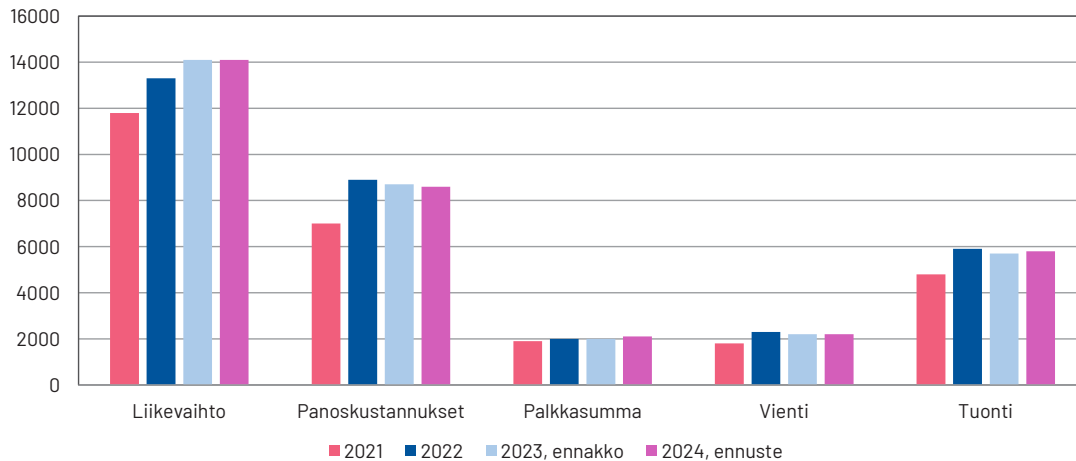
Elintarviketeollisuudessa seesteinen vuosi

Taloudellisten tunnuslukujen valossa vuosi 2024 on ollut elintarviketeollisuudessa vakaa. Liikevaihto on asettumassa viime vuoden tasolle, reiluun 14 miljardiin euroon. Samaan aikaan tuotantopanosten kustannukset ovat laskeneet noin kaksi prosenttia, ja tuotannon määrä on kasvanut hieman alle prosentin.

Ruuan viennissä tai tuonnissa ei nähdä tänä vuonna isoja muutoksia. Ruokaviennin arvo pysyy vuoden 2023 tasolla ja tuonin kasvukin jää alle prosenttiin. Tuonti on siitä huolimatta edelleen ennätyskorkealla.

Elintarviketeollisuuden kehitys jatkuu vuonna 2024 edellisten vuosien kaltaisena

Vuoden 2024 ennuste, miljoonaa euroa

Lähde: Tilastokeskus, Tulli ja ETL

Kannattavuuden parantamiseksi tarvitaan kasvua

Tilastokeskuksen mukaan elintarviketeollisuuden tuottavuus eli arvonlisäys jaettuna työtuntien määrällä laski viime vuonna 2,4 prosenttia. Vuonna 2022 tuottavuus kasvoi 2,6 prosenttia. Samaan aikaan alan kannattavuus on ollut aiempia vuosia heikompaa kustannusten rajun nousun vuoksi.

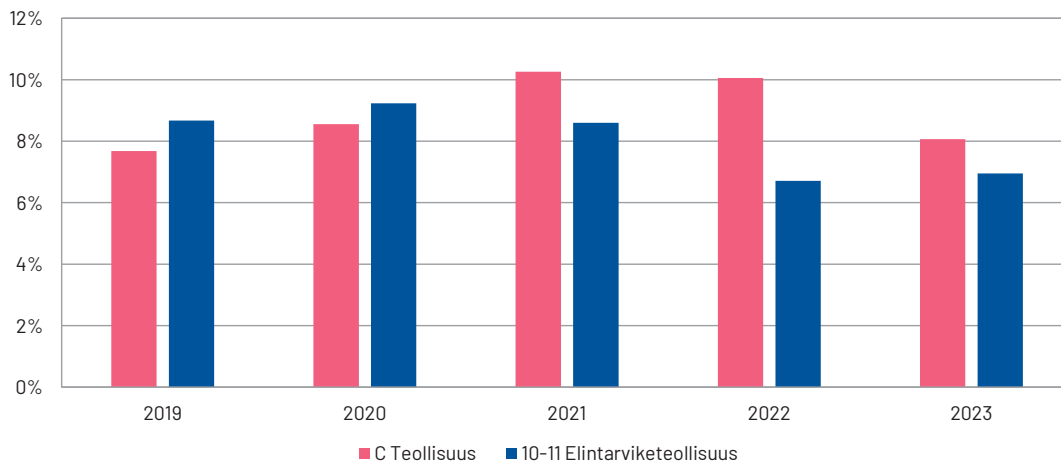
Elintarviketeollisuuden kannattavuus parani marginaalisesti viime vuonna, mutta sen taso on edelleen huomattavasti alempana kuin aiemmin ja selvästi heikompaa kuin muussa teollisuudessa.

Alalla tarvittaisiin isompaa kasvua, jotta aiempi vuosina 2022 ja 2023 syntynyt kannattavuusvaje saataisiin paikatua. Kohonneiden kustannusten siirtäminen asiakashiin-toihin otti aikansa ja samaan aikaan kuluttajien kysyntä ohjautui edullisempiin tuotteisiin. Ravintoloissa syöminen ei ole palautunut koronapandemiaa edeltävälle tasolle ja myös se heikentää elintarviketeollisuuden kannattavuutta.

Ruuan raaka-aineiden hintakehitystä kuvaava YK:n ruoka- ja maatalousjärjestön (FAO) hintaindeksi on noussut viime aikoina, mutta on edelleen selvästi alemmalla tasolla kuin vuonna 2022. Tämä tarkoittaa, että elintarvikkeiden raaka-aineiden kustannukset ovat nousussa. Nousu on kuitenkin maltillista, eikä näköpiirissä ei ole paluuta aiempien vuosien huippuhintoihin.

Elintarviketeollisuuden kannattavuus on muuta teollisuutta alemmalla tasolla

Teollisuuden käyttökateprosentti

Lähde: Tilastokeskus

Elintarviketeollisuudessa yritysten raaka-ainekustannusten kehityksessä on tällä hetkellä isoja eroja sen mukaan, mitä raaka-aineita yritys käyttää. Esimerkiksi kaakaon, suklaan ja oliiviöljyn hinta on korkealla, viljojen hinnat sen sijaan ovat laskeneet. Myös maito- ja lihatuotteiden raaka-ainekustannukset ovat laskeneet tänä vuonna maltillisesti.

Hinta, helppous ja kampanjat ohjaavat edelleen ruokaostoksia

Koronapandemia muutti kuluttajien ostokäyttäytymistä. Arkea helpottavat valmisruuat ja muut ruuanlaittoa helpottavat ratkaisut ovat vahva trendi edelleen ja niiden kasvun odotetaan jatkuvan myös vuonna 2025. Tänä vuonna tammi-syyskuussa valmisruokien kulutus kasvoi 14 prosenttia.

Helppouden lisäksi kuluttajien ruokavalintoja on viime vuosina ohjannut hinta. Säästöjen hakeminen ruokaostoksissa on lisännyt kaupan omien merkkien sekä yleisesti jalostettujen tuontielintarvikkeiden kysyntää. Kuluttajien valintoja ovat ohjanneet myös kampanjat, joissa peruselintarvikkeita myydään edullisella hinnalla.

Ruuan hinta, helppous ja kampanjat puhuttelevat kuluttajia myös ensi vuonna. Ne liikuttavat edelleen kuluttajia päivittäistavarakauppojen välisessä kilpailussa.

Ruuan hinnassa iso loikka kolmessa vuodessa

Ruuan hinnassa ei ole Tilastokeskuksen mukaan tänä vuonna tapahtunut merkittävää muutosta, mutta eri tuoteryhmien hintakehityksessä on eroja. Eniten ovat nousseet oliiviöljyn ja suklaan hinnat. Oliiviöljyn hinta on nouseut 36 prosenttia ja suklaan 22 prosenttia. Molemmissa tuoteryhmissä hinnannousu johtuu raaka-aineen merkittävästä globaalista saatavuusongelmasta.

Pellervon taloustutkimus PTT ennustaa tälle vuodelle ruuan hinnan laskevan 0,3 prosenttia ja nousevan ensi vuonna prosentin.

Ruuan hinta on kuitenkin noussut merkittävästi, kun lokaan 2024 hintoja verrataan vuoden 2021 vastaavaan ajankohtaan – nousu on 21 prosenttia kolmessa vuodessa. Hinnat ovat nousseet laajasti kaikissa tuoteryhmissä. Eniten nousua on ollut sokerituotteissa, kuten suklaissa ja makeisissa (30 %). Vähiten hinnat ovat nousseet valmisruoissa (14 %) sekä hedelmissä ja marjoissa (15 %) ja vihanneksissa (16 %).

Tuoteryhmä	Vuosimuutos lokakuusta 2023	Muutos lokakuusta 2021
Ruuan hinta	0 %	21 %
Viljatuotteet	-1 %	23 %
Lihat tuotteet	-1 %	21 %
Kalatuotteet	-4 %	22 %
Maitotuotteet ja kananmunat	-2 %	20 %
Öljyt ja rasvat	2 %	29 %
Hedelmät ja marjat	2 %	15 %
Vihannekset	-2 %	16 %
Sokeri, hillot, hunaja, suklaa ja makeiset	7 %	30 %
Valmisruoat	-1 %	14 %
Alkoholittomat juomat	4 %	24 %

Lähde: Tilastokeskus

Elintarvikeviennin arvo jämähtänyt, määrä kasvussa

Tullin tilastojen mukaan elintarvikkeiden vienti on 2,2 miljardia euroa viimeisten 12 kuukauden aikana (syyskuusta 2023 elokuuhun 2024). Viennin arvo pysyy vuoden 2023 tasolla. Samaan aikaan elintarvikeviennin määrä on kasvanut yhdeksän prosenttia. Tämä tarkoittaa, että vientihinnat ovat laskeneet yleisesti ja viennin määrän kasvu on tullut pienemmän jalostusarvon tuotteista. Erityisesti kauran vienti on kasvanut tänä vuonna verrattuna vuoteen 2023.

Suomen ruokaviennin tärkein kohdealue on EU, jonne vietään 1,5 miljardin euron edestä elintarvikkeita ja maataloustuotteita. Suurimmat yksittäiset vientimaat ovat Ruotsi, Viro, Saksa ja Puola. Suomen ruokavientiä haastaa korkeat tuotantokustannukset, mukaan lukien raaka-aine- ja työvoimakustannukset.

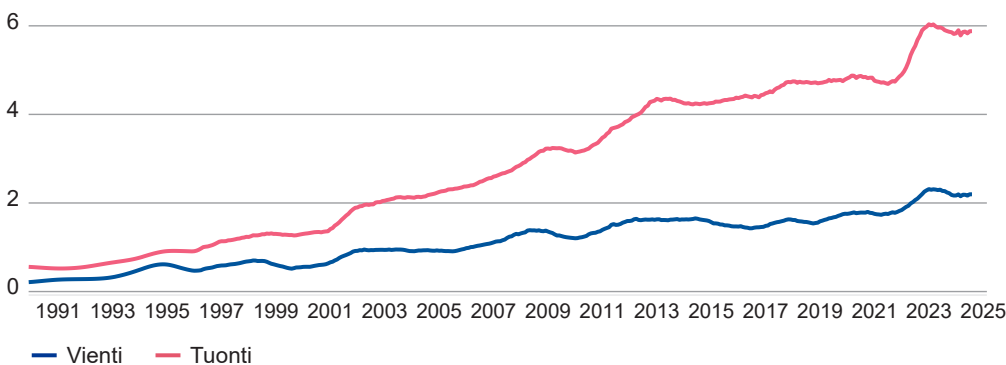
Ruuan tuonti pysyy viime vuoden tasolla. Edellisten 12 kuukauden aikana (syyskuusta 2023 elokuuhun 2024) tuonti on ollut 5,8 miljardia euroa. Jalostettujen elintarvikkeiden tuonti kasvaa tänä vuonna yhdeksän prosenttia. Tämän kasvun kuittaa saman verran laskenut maataloustuotteiden tuonnin lasku. Maataloustuotteiden tuonti on laskenut, koska kotimaista raaka-ainetta on ollut saatavilla hyvin.

Suomalaisten elintarvikkeiden kauppataase on ollut jo pitkään alijäämäinen ja heikentyi entisestään vuosina 2022 ja 2023, kun hinnat nousivat merkittävästi. Korkeamman jalostusarvotuotteiden kysyntä Euroopan sisämarkkinoilla heikentyi ja samalla edullisten tuotteiden kysyntä Suomessa kasvoi lisäten niiden tuontia.

Elintarvikkeiden kauppataaseen alijäämä kasvoi ennätystasolle vuonna 2023

Elintarvikkeiden vienti ja tuonti

Miljardia euroa, 12 kk liukuva summa

Lähde: Tulli ja ETL:n luokittelu

Olemme kasvun mahdollistaja.

Lisätietoja:

Ekonomisti Bate Ismail
puh. 040 526 0942
bate.ismail@etl.fi

Elintarviketeollisuusliitto

